НАВІНЫ

Выданьне Арганізацыйнага камітэту.

1(3)1989

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

15 ПУНКТАЎ ПЕРАДВЫБАРЧАЙ ПЛАТФОРМЫ БНФ

26 студзеня сканчаецца тэрмін вылучэньня кандыдатаў у народныя дэпутаты СССР. А яшчэ праз два месяцы стане ясна, ці здольныя мы самі ствараць сваю гісторыю, альбо вартыя толькі таго, каб за казённыя маршы і буфет у выбарчым участку аддаваць звыклыя 99,98 працэнта галасоў свайго бяспраўя. Шмат хто нібыта і разумее гэта, але разьлічвае, што ў дзень выбараў перабудова і дэмакратыя прыйдуць самі сабой.

Тым часам зноў складаюцца кабінетныя сьпісы з традыцыйнымі імёнамі ў іх. Справа тут, вядома, не ў паасобных непапулярных кіраўніках рэспублікі /пра такіх у народзе кажуць: "Пабыў у вадзе і ня мокры ідзе"; на іхнім месцы нават члены буржуазных урадаў падалі б у адстаўку/, а ў сістэме. Бо нават калі мы пераменім усіх, а механізм улады пакінем некранутым, зварот да старога непазьбежны. Таму ніхто з нас не павінен застацца ў баку ад выбарчых справаў, у каторы раз аддаўшы ініцыятыву ў рукі функцыянераў. Наш лёс будзе шмат у чым залежаць ад таго, як пройдуць выбары і хто будзе ў Вярхоўным Савеце СССР. Альбо там апынуцца людзі, здольныя толькі разважаць пра дэмакратыю і адначасна прымаць антыдэмакратычныя законы, альбо там стануць працаваць сумленныя абаронцы нашых чалавечых правоў і народнага лёсу.

Перадвыбарчая платформа БНФ "Адраджэньне" грунтуецца на прынцыпах, абвешчаных яшчэ ў 1917 годзе: заводы -- рабочым, зямля -- сялянам, улада -- народу.

1. Адна з галоўных задачаў перабудовы -- вызначыць, хто і на каго працуе. Недапушчальна, каб прадпрыемствы працягвалі заставацца прыдаткамі міністэрстваў. Толькі вызваленьне эканомікі ад ведамасных путаў можа прывесьці да насычэньня ўнутранага рынку таварамі і росту жыцьцёвага ўзроўню. Дзеля гэтага дэпутаты, выкарыстоўваючы свае паўнамоцтвы, мусяць дабівацца радыкальнай эканамічнай рэформы, якая ўключае ў сябе поўную гаспадарчую самастойнасьць прадпрыемстваў і поўную адказнасьць рэспублік за сацыяльна-эканамічнае разьвіцьцё сваіх тэрыторыяў.

2. Неабходна прыняць Закон аб арэндзе прадпрыемстваў працоўнымі калектывамі. Калектывы павінны таксама атрымаць права пераходзіць на кааператыўныя ўмовы дзейнасьці. Пасьля гэтага яны пазбавяцца падпарадкаваньня міністэрствам і ведамствам, стануць самастойныя, атрымаюць рэальную магчымасьць пераходу на гаспадарчы разьлік, і іх дзейнасьць будзе рэгламентавацца Законам аб кааперацыі.

3. Сталінізм і стагнацыя нанесьлі велізарную шкоду сельскай гаспадарцы. Сяляне былі адчужаныя ня толькі ад зямлі, але і ад плёну свае працы. Цэнтралізаваныя разнарадкі і нізкія закупачныя цэны не дазвалялі ім самім вырашаць, што сеяць і вырошчваць, каму і за колькі прадаваць сваю прадукцыю. Гэтае законнае права можа быць вернутае магчымасьцю ператварэньня існых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў у кааператывы або фермерскія гаспадаркі. Ім зямля павінна прадстаўляцца ў бестэрміновую арэнду /бяз права продажу/ з правам спадкаваньня.

4. Мы стаміліся ад дэфіцыту. Не хапае элементарных тавараў першай неабходнасьці, прадуктаў харчаваньня, кватэраў, дзіцячых садкоў і школаў. Немагчыма прадбачыць, што зьнікне з прылаўкаў заўтра. Дый хто можа паручыцца, ці не наўмысна арганізуецца дэфіцыт, каб падтрымліваць у людзей стан нервознай незадаволенасьці перабудовай? Сьпецыяльныя дэпутацкія камісіі павінны публічна аналізаваць прычыны дэфіцыту, ажыцьцяўляць рэальны грамадскі кантроль за якасьцю і колькасьцю прадуктаў і спажывецкіх тавараў. Неабходна прыняць дзейсныя захады, каб прадукцыя, выробленая ў рэспубліцы, не рабілася дэфіцытнай для саміх вытворцаў.

5. У краіне адбываюцца грубыя парушэньні сацыяльнай справядлівасьці. Дакуль можна мірыцца з існаваньнем закрытых разьмеркавальнікаў, сьпецлячэньня, сьпецзабесьпячэньня і іншых сьпецвыгодаў? Неабходна неадкладна адмяніць сістэму наменклатурных партыйных, дзяржаўных і ведамасных пасадаў і зьвязаных з імі сацыяльных прывілеяў. Адзінай крыніцай росту дабрабыту чалавека павінны быць толькі зробленыя сумленнай працай грошы.

6. На працягу апошніх дзясяткаў гадоў мы адкладвалі на потым вырашэньне цэлага шэрагу сацыяльных праблемаў. Калі і сёньня праігнараваць іх, выбух будзе непазьбежны. Неабходна:

- узаконіць абавязковую дзяржаўную кампенсацыю росту індэксу цэнаў падвышэньнем заработнай платы;
- гарантаваць пяцідзённы рабочы тыдзень для ўсіх катэгорыяў працоўных;
- рэфармаваць сістэму пенсійнага забесьпячэньня: пенсіі павінны складаць ня менш як 60% ад сярэдняга заробку чалавека і расьці прапарцыйна росту цэнаў;
- падвысіць заработную плату высокакваліфікаваным работнікам разумовай працы: інжынерна-тэхнічным работнікам, настаўнікам і выкладчыкам, работнікам культурна-асьветнай сьферы, навуковай і творчай інтэлігенцыі, а таксама малодшаму медыцынскаму персаналу;
- узаконіць 24-дзённы мінімальны чарговы адпачынак для ўсіх катэгорыяў працоўных, у тым ліку вайскоўцаў тэрміновае службы;
- рэзка павысіць узровень масавае пазаведамаснае медыцынскае абслугі і заканадаўча замацаваць яе бясплатны мінімум у адпаведнасьці са стандартамі і рэкамендацыямі Сусьветнай арганізацыі аховы здароўя;
- пашырыць права спадчыны на членаў жыльлёва-будаўнічых кааператываў і адмяніць дзяржпошліну на пераход жыльля па спадчыне;
- заканадаўча замацаваць права маці мець трохгадовы /у перспектыве -- сямігадовы/ аплочаны адпачынак для догляду дзіцяці. За кошт пераразьмеркаваньня грамадскіх фондаў скараціць /пры захаваньні заробку/ працоўны дзень жанчын, што выхоўваюць непаўналетніх дзяцей.

7. З агульнай тэрыторыі СССР, якая забруджана радыяцыяй пасьля аварыі ў Чарнобылі, найбольшая частка прыпадае на Беларусь. Ас-

/Працяг на стар. 2/

/Працяг са стар. 2/ 15 ПУНКТАЎ ПЕРАДВЫБАРЧАЙ ПЛАТФОРМЫ БНФ

...тняе -- на Украіну і Бранскую вобласьць РСФСР. Дагэтуль няма цэласнага ўяўленьня пра радыяцыйную сітуацыю ў гэтых раёнах. З упэўненасьцю можна сказаць толькі тое, што яшчэ не адно пакаленьне беларусаў і украінцаў будзе ставіцца да разьвіцьця "мірнага атаму" са змрочнай іроніяй. Неабходна прыняць дзейсныя захады дзеля тэрміновага выпраўленьня экалагічных, сацыяльных, псіхалагічных і медыцынскіх вынікаў аварыі:

- абвясьціць зонай трывогі усходнія раёны БССР /разам з суседнімі раёнамі УССР і РСФСР/;
- сканцэнтраваць усе дадзеныя пра радыяцыйную забруджанасьць у адным міжведамасным цэнтры /напрыклад, Дзяржкампрыроды БССР/ і надаць яму надзвычайныя паўнамоцтвы;
- скласьці і абнародаваць карты радыяцыйнай забруджанасьці;
- з месцаў, дзе перавышаны узровень радыяцыі, тэрмінова выселіць дзяцей;
- забараніць у пацярпелых раенах выраб сельскагаспадарчай прадукцыі;
- вылучыць з дзяржаўнага бюджэту СССР значныя дадатковыя сродкі на ліквідацыю бліжэйшых і адлеглых вынікаў аварыі;
- абвясьціць мараторый на будаўніцтва АЭС і іншых экалагічна небясьпечных прадпрыемстваў на тэрыторыі БССР і прылеглых раёнах суседніх рэспублік, вылучыць бюджэтныя сродкі на разьвіцьцё экалагічна чыстай энергетыкі.

8. Асноўную шкоду прыродзе Беларусі прыносяць заводы-гіганты, падпарадкаваныя саюзным міністэрствам і ведамствам. У Магілёве, Наваполацку, Салігорску, Гародні, Гомелі людзі захлынаюцца ад атруты і прамысловых выкідаў. Дзеля паляпшэньня экалагічнага становішча і прадухіленьня зьвязаных з міграцыяй сацыяльных праблемаў трэба дамагацца с п ы н е н ь н я б у д а ў н і ц т в а н о в ы х п а д о б н ы х п р а д п р ы е м с т в а ў. У рэспубліцы наогул нельга будаваць прадпрыемствы, не забясьпечаныя мясцовай сыравінай і працоўнымі рэсурсамі. Саюзныя міністэрствы і ведамствы павінны кампенсаваць шкоду, нанесеную прыродзе і здароўю людзей.

9. Дзеля рэалізацыі законнага права кожнага народу быць гаспадаром на сваёй зямлі трэба прыняць н о в ы С а ю з н ы д а г а в о р, што ператорыць СССР у сапраўдны Саюз суверэнных савецкіх дзяржаваў, якім уяўляў яго У.І.Ленін. Саюзны ўрад павінен мець каардынацыйныя функцыі, а рэспубліка -- валодаць правам вета на рашэньні, што супярэчаць яе інтарэсам.

10. Адно са значных дасягненьняў дэмакратыі -- прамыя і роўныя выбары. Неабходна п е р а г л е д з е ц ь З а к о н а б в ы б а р а х, каб забясьпечыць свабоднае спаборніцтва паміж сабой усіх кандыдатаў, якія б арганізацыі яны не прадстаўлялі.

11. Падзеі 30 кастрычніка ў Менску, калі быў гвалтоўна разагнаны мітынг-рэквіем "Дзяды", яшчэ раз пацьвердзілі, што неабходна а д м я н і ц ь З а к о н а б п а р а д к у а р г а н і з а ц ы і і п р а в я д з е н ь н я м і т ы н г а ў і З а к о н а б с ь п е ц п а д р а з ь д з я л е н ь н я х.

12. Толькі нядаўна ў саюзным друку была шырока апублікаваная "Усеагульная дэкларацыя правоў чалавека", якую СССР падпісаў у 1948 годзе. Дагэтуль мала хто з нас знаёмы з поўным тэкстам Хельсінскіх пагадненьняў 1968 году. Простая спроба чалавека выехаць за мяжу, пакрытыкаваць члена ўраду або скарыстаць права на свабоду друку расцэньваецца бюракратыяй амаль як замах на асновы сацыялістычнай дзяржаўнасьці. Неабходна:

- прыняць З а к о н а б с в а б о д з е р у х у, скасаваць прапіску, забясьпечыць кожнаму грамадзяніну права выязджаць у любую краіну і вяртацца на радзіму;
- прыняць З а к о н а б д з я р ж а ў н а й б я с ь п е ц ы С С С Р, згодна з якім Саветы будуць кантраляваць дзейнасьць КДБ;
- прыняць З а к о н а б д р у к у, які б забясьпечваў рэальную свабоду слова, права на здабыцьцё і пашырэньне інфармацыі;
- утварыць Канстытуцыйны суд СССР;
- прыняць З а к о н а б с в а б о д з е с у м л е н ь н я, які б прадугледзіў вяртаньне гвалтоўна адабраных храмаў вернікам і не дапушчаў вядзеньня атэістычнай прапаганды коштам дзяржаўных сродкаў;
- пасьля прыняцьця Канстытуцыяў саюзных рэспублік перадаць на усенароднае абмеркаваньне п р а е к т К а н с т ы т у ц ы і С С С Р, у якім будуць прадугледжаны гарантыі усіх дэмакратычных свабодаў, раўнапраўнасьць любых палітычных і грамадскіх арганізацыяў перад законам і дзяржавай.

13. Сталінізм, як антычалавечы дзяржаўна-палітычны рэжым, нанес велізарную шкоду усім народам. На Беларусі сімвалам сталінскага генацыду сталі Курапаты. Каб абудзіць сумленьне людзей, вярнуць ім годнасьць і павагу, не дапусьціць паўтарэньня трагедыі, неабходна:

- раскрыць архівы і апублікаваць усе зьвесткі і матэрыялы пра злачынствы сталіншчыны;
- дабіцца суда над Іосіфам Сталіным і яго акружэньнем;
- у Канстытуцыі СССР павінна быць зробленая п а п р а ў к а а б а д к а з н а с ь ц і з а з л а ч ы н с т в ы с т а л і н ш ч ы н ы, за прапаганду сталінізму, аб нераспаўсюджаньні на гэтыя злачынствы тэрміну даўнасьці;
- абавязак дзяржаўных органаў -- праводзіць спрыяльную сацыяльную палітыку ў дачыненьні да пацярпелых ад сталінскага рэпрэсіўнага рэжыму, да непрацаздольных асобаў з сем'яў закатаваных і забітых.

14. Ленінскія прынцыпы моўнай палітыкі прадугледжвалі адсутнасьць адзінай замацаванай законам дзяржаўнай мовы для саюза раўнапраўных рэспублік і прыярытэт нацыянальных моваў на сваіх гістарычных і этнічных тэрыторыях. Дзеля зьдзяйсьненьня гэтых прынцыпаў неабходна распрацаваць і прыняць А с н о в ы м о ў н а г а з а к а н а д а ў с т в а.

15. Прыктыку усенароднага абмеркаваньня трэба распаўсюдзіць на у с е законы, якія прымаюцца Вярхоўным Саветам СССР. Неабходна распрацаваць З а к о н а б р э ф е р э н д у м е.

ЯНЫ ВАРТЫЯ ДАВЕРУ

Паколькі мінулы нумар "Навінаў" рыхтаваўся сьпешна, у ім былі зьмешчаныя звычайныя энцыклапедычныя біяграфіі кандыдатаў БНФ. Гэтага відавочна недастаткова. Крытыку ў свой адрас прызнаем цалкам слушнаю і ніжэй робім спробу даць нешта накшталт перадвыбарчай рэкламы кандыдатаў. Ужо вядомыя чыста біяграфічныя зьвесткі апускаем.

УВАГА! Па тэрытарыяльнай выбарчай акрузе №563 /Ленінскі, Кастрычніцкі і Цэнтральны раёны г. Мінска/, дзе кандыдатура не была вызначаная, Аргкамітэт прапануе вылучаць Анатоля ГРЫЦКЕВІЧА або Аляксея МАРАЧКІНА. Па ТВА №566 /Першамайскі і Савецкі раёны г. Мінска/, апрача Віктара ІВАШКЕВІЧА, -- Аляксандра ЖУРАЎЛЁВА.

АДАМОВІЧ Алесь Міхайлавіч:

"Азірніся навокал! Мінулае чакае нашага сьмелага, бязбоязнага узіраньня. Яно гатовае прыйсьці да нас на дапамогу, прыходзіць у барацьбе за будучыню, за гуманны, прававы, па-

/Працяг на стар. 5/

/Працяг са стар. 2/

Яны вартыя даверу

сапраўднаму народны сацыялізм. Хочацца верыць, што ён, такі, магчымы".

Памяць і прадбачаньне — дзьве самых каштоўных якасьці творцы гуманіста. Алесь Міхайлавіч памятае тое, што ўсе імкнуцца забыць. Ён бачыць тое, што ўсе баяцца бачыць. Магутны голас гэтага чалавека перакрывае і жалобныя гукі Чарнобыльскага звона, і дружны злосны хор духоўных нашчадкаў "правадыра народаў". Але ні бюракратыя, ні яе навукападобная сьвіта дарожкіных, боўшаў, бумажковых ня здольная сплямліць імя пісьменьніка.

Сёньня за Адамовіча галасуюць — створаныя ім "Я з вогненнай вёскі", "Блакадная кніга", "Карнікі", "Ідзі і глядзі"; за яго — дзеці Чарнобыля, 85 закатаваных у Гулагу землякоў-глушанцаў, людзі ўсёй планеты, якія імкнуцца разам з ім прадухіліць ядзерны апакаліпсіс.

Сёньня мужнасьць пісьменьніка роўная розуму эканаміста, палітыка. Яго слова нараджае веру, неабходную нам усім.

БЫКАЎ Васіль Уладзіміравіч.

Яму ніколі не жылося лёгка. Ён прарываўся праз сваё ваеннае мінулае да нас, якія ня бачылі вялікага агня саракавых. І казаў праўду. Ціхі, сярод фанфарных, голас ягоных першых аповесьцяў аглушыў усіх, усхваляваў, скарыў.

Як пісьменьніка Быкава любяць і ведаюць мільёны людзей планеты. Камусьці дарагі ягоны талент майстра-псіхолага, хтосьці схіляецца ў паклоне перад праўдай вайны. Быкаў — пісьменьнік-грамадзянін. Нямногім дадзена права так звацца. Большасьці членаў СП падыходзіць "грамадзянін пісьменьнік".

"Сумленьне народа"— гэта не істэрычны лямант паклоньнікаў майстра, але званьне чалавека, які нясе ў сваёй душы боль за лёс нацыі, дзяржавы і нянавісьць да дыктатуры, што ператварае людзей у сьляпы статак.

"Кожны, хто нарадзіўся чалавекам, ужо фактам свайго нараджэньня набывае права на высокі чалавечы лёс. Чалавеку павінна быць добра, тады і ад чалавека можна чакаць дабрыні. Інакш справа безнадзейная. Авантурная справа. Дык гэта чалавек. А цэлы народ?" Сказана вельмі проста.

Гэты пісьменьнік нікога ня вучыць, але ўсе вучацца ў яго.

ВЯРЦІНСКІ Анатоль Ільліч.

Калі сёлета у Мінскім палацы палітасьветы на сустрэчы з інструктарам аддзела прапаганды ЦК КПСС газета "Літаратура і мастацтва" разам з "Московскими новостями" і "Огоньком" была названа прыкладам выхаду прэсы з-пад партыйнага кантролю, цяжка было паверыць, што яшчэ нядаўна абрэвіятура "ЛіМ" мела народную расшыфроўку: "Лесть и Месть". Сёньня "ЛіМ" робіцца ў кіёсках бібліяграфічнай рэдкасьцю ледзь не адразу пасьля паступленьня ў продаж. Такі ўздым папулярнасьці не выпадковы: з прыходам на пасаду галоўнага рэдактара Анатоля Вярцінскага газета загаварыла сьмела і незалежна на самыя балючыя тэмы, пакінула арыентавацца на высокапастаўленыя меркаваньні, набыла свой твар. "...Калі б не пачалася перабудова, то не было б і Вярцінскага як рэдактара. Пачаліся перамены, і я пайшоў на пасаду рэдактара з думкай, што газета зможа нешта надрукаваць, нешта зрабіць для перабудовы." З тым, што Анатоль Вярцінскі не абмяжаваўся аднымі добрымі пажаданьнямі, можа пераканаць, напрыклад, разгорнутая на старонках газеты дыскусія "Мова і школа", якая ўпершыню ў рэспубліканскім друку адкрыта паставіла пытаньне аб паўнавартаснасьці бязмоўнай нацыі. Шматтысячным мітынгам выплеснуўся патрыятычны парыў мінчан пасьля публікацыі артыкула "Курапаты — дарога сьмерці". "ЛіМ" здабываў давер і тады, калі, захоўваючы чысьціню журналіцкай этыкі, адмовіўся друкаваць "Эвалюцыю палітычнага невуцтва", "Цену на хва ях перабудовы", і тады, калі першым распавёў праўду пра падзеі 30 кастрычніка.

"Калі справы нашы неаддзельныя ад нашых слоў, пачуцьцяў — рана ці позна такое адзінства атрымлівае перамогу", — кажа Анатоль Ільліч. Сумленнасьць і прынцыповасьць пазіцыі, літаратурны талент А.Вярцінскага прынесьлі прызнаньне ня толькі "ЛіМу", але і ягонай паэтычнай творчасьці: за кнігу "Сірэны Нью-Йорка" ён атрымаў Дзяржаўную прэмію БССР 1988 года.

ГРЫЦКЕВІЧ Анатоль Пятровіч /н. 1929, Мінск/. Скончыў Мінскі дзярж. медінстытут /1950/, Мінскі дзярж. педістытут замежных моваў /1955/, гіст. факультэт Беларускага дзярж. універсітэта /1958/. Працаваў навук. супрацоўнікам Ін-та гісторыі АН БССР /1959 — 75/. Зараз загадчык кафедры гісторыі СССР, БССР і замежных краінаў Мінскага ін-та культуры. Доктар гіст. навукаў /1985/, прафесар. Аўтар больш чым 400 навуковых працаў, у т.л. шасьці манаграфіяў. Адзін з асноўных дасьледчыкаў гісторыі Вялікага княства Літоўскага у БССР. Лектар ЦК ЛКСМБ. Член КПСС з 1956. Сябра Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне".

Пакуль навукоўцы-"чего изволите?" складалі свае фальшывыя манаграфіі, Анатоль Грыцкевіч заставаўся адным з тых нямногіх, хто разумеў значэньне праўдзівае гісторыі для разьвіцьця нацыі і асобы. Ягоныя працы пра беларускае сярэднявечча гэтак кантраставалі з "абэцэдараўскай" версіяй безьдзяржаўнасьці Беларусі, што у 1975 годзе ён мусіў "пайсьці" з Ін-та гісторыі АН БССР. Цэлыя разьдзелы ў кнізе "Вялікае княства Літоўскае" — даробак дзесяцігадовае працы — так і ня ўбачылі сьвету /зрэшты, як і сама кніга/. Калі летась упершыню зьявілася ідэя народнага універсітэта беларусістыкі, іншай кандыдатуры, апрача А.Грыцкевіча, на пасаду рэктара грамадскасьць сабе не ўяўляла. Але бюракратыя правaліла і кандыдатуру, і ідэю. Вось як ён сам напісаў пра гэта: "Беларускі фонд культуры — грамадская арганізацыя — за адзін год так пасьпеў забюракратызавацца, што я з яго выйшаў. Не жадаю губляць час на пустых паседжаньнях. Адміністрацыя фонду, і асабліва намесьнік старшыні праўленьня А.Вялаеў, няздатныя вырашаць пытаньні апаратычна". Пад час восеньскага ідэалагічнага наступу на беларускія маладзёжныя аб'яднаньні А.Грыцкевіч быў першы, хто, станоўча выказаўся пра бязвы бела-чырвона-белы сьцяг крывіцкіх дружынаў. Як навуковец і педагог ён ускладае вялікія надзеі на моладзь.

ЖУРАЎЛЁЎ Аляксандр Рыгоравіч /н. 1937, Бабруйск/. Скончыў механіка-матэматычны ф-т Маскоўскага дзярж. ун-та /1959/. Да 1976 жыў у Маскве. Працаваў старэйшым навук. супрацоўнікам НДІХІММаш, начальнікам пададдзела Дзяржплана СССР, начальнікам ГВЦ Мінбудматэрыялаў СССР, намесьнікам дырэктара па навук. рабоце Ін-та АСУрыбпраект Мінрыбгаса СССР. У 1976 пераехаў у Мінск. Праводзіў навук. і педагагічную работу. Д-р эканамічных навук. Зараз прафесар Рэспуб. міжгаліновага ін-та падвышэньня кваліфікацыі кіруючых работнікаў і сьпецыялістаў. Член навук. секцыі Камісіі па ўдасканаленьні кіраваньня, планаваньня і гаспадарчага механізму Дзяржплана БССР. Член КПСС з 1968. Сябра Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне".

"Навіны": Аляксандр Рыгоравіч, у Вас трохі нечаканая біяграфія. Мала хто з сяброў Аргкамітэту можа пахваліцца такім салідным пералікам апаратных пасадаў.

Жураўлёў: Вельмі цяжка знайсьці агульную мову з паасобнымі цяперашнімі рэспубліканскімі кіраўнікамі. Улада сапсавала іх. Я наогул ня веру, што сярод такіх людзей могуць быць аднадумцы, бо дзеля гэтага трэба сапраўды шчыра хацець пераменаў або, прынамсі, думаць. Сацыяльнай базай перабудовы зараз зьяўляюцца не апаратчыкі, а інтэлігенцыя і моладзь — не зьвязаныя пасадамі, незалежныя людзі. Мяркую, толькі яны і могуць чагось дамагчыся.

/Працяг на стар. 6/

/Працяг са стар. 5/

ЯНЫ ВАРТЫЯ ДАВЕРУ

"Навіны": Нам здалося, што Вы чалавек здатны да рызыкі, але нешта Вас стрымлівае.

Жураўлёў: Я біты чалавек. Таму я -- за узважаную рызыку.

"Навіны": Як эканаміст, якой Вы бачыце будучыню Беларусі?

Жураўлёў: На маю думку, Беларусь павінна мець эканоміку на ўзор дзяржаваў, бедных на сыравінныя рэсурсы. Напрыклад, Японіі, Венгрыі, Нарвегіі, Швецыі, Фінляндыі, Тайланду, калі хочаце. Адзінае, на што мы можам разьлічваць -- і калі здолеем выправіць становішча, перамажам -- на чалавечы інтэлект. Мы можам прадаваць толькі прадукт свайго інтэлекту. Нам трэба выраблять прадукцыю, якая патрабуе сур'ёзных навуковых распрацовак. Але стан навукі цяпер варты жалю. Вось чаму я б найперш укладаў сродкі ў навуку і адукацыю, вось чаму ў сваёй перадвыбарчай платформе я стаўлю гэтыя пытаньні побач з эканамічнымі і сацыяльнымі праблемамі.

● ІВАШКЕВІЧ Віктар Антонавіч.

"Навіны": Віктар, у сакрэтных "ориентировках" цябе параўноўваюць з Лехам Валенсам. Як ты да гэтага ставішся?

Івашкевіч: Мяне, вядома, гэта цешыць. Але каб наш рух набыў хаця прыблізнае падабенства да "Салідарнасьці" /па сіле і масавасьці/ трэба яшчэ о-го-го колькі працаваць.

"Навіны": Тваё прозьвішча згадвалася амаль ва ўсіх пагромных артыкулах. Пасьля першага "талакоўскага" мітынгу ў Верхнім горадзе цябе завалілі на дзяржэкзамене, пасьля Курапатаў -- аштрафавалі. Гэта не перашкодзіць тваёй перадвыбарчай кампаніі?

Івашкевіч: На маю думку, вопыт пагромных публікацыяў паказаў, што яны дасягаюць адваротнага эфекту. Прыклад: тыповы водгук аднаго рабочага ў "Знамени юности" на артыкул "Пена на хвалі перабудовы": "Я не знаю, что такое "Талака", но думаю они делают что-то хорошее, если их так ругают сталинисты".

"Навіны": Ці мог б цябе вылучыць у кандыдаты твой уласны працоўны калектыў?

Івашкевіч: Мяне выбралі ў савет працоўнага калектыву менавіта ў піку адміністрацыі, маўляў: "Давай, Віктар!" Бюракраты настолькі ўжо ўстылі людзям, што калі б я здолеў сабраць іх на сход, мяне абралі б нават тады, калі б не падзялялі маёй платформы, абы не галасаваць за "іх".

● МАНАЕЎ Віктар Сяргеевіч

"Давайце займацца палітыкай!" — заклікаў са старонак "Советской культуры" Віктар Манаеў. Ён — з тых актораў, хто не схаваўся за выратавальнай фразай: "Перш за ўсё — сцэна. Сапраўднаму мастаку палітыка перашкаджае." Пакуль што актор Манаеў даказвае адваротнае. З 1982 г. ён — член ЦК камсамола Беларусі і адзін з нямногіх у гэтым ведамстве, чый голас увесь час чутны жыхарам рэспублікі. Ён першым, па сутнасьці, прарваўся на старонкі не надта гасьціннага нашага друку, каб зьвярнуць увагу мінчукоў на лёс Верхняга гораду.

Віктар удзельнічаў у мітынгу 30 кастрычніка і, трэба сказаць, пасьля атрыманай там зубатычыны заняў яшчэ больш "зубастую" пазіцыю. На наступны дзень ён стаў ініцыятарам скліканьня ў тэатры партсходу, дзе была прынятая рэзалюцыя асуджэньня дзеяньняў улад і вырашана даць дабрачынны сьпектакль у фонд "Мартыралогу Беларусі" /гл."Навіны БНФ"№1/. У гэты сьпектаклі В.Манаеў выканаў адну з галоўных роляў.

У сваіх выступах на Пленумах ЦК, у газетных артыкулах Віктар Манаеў ідзе да канца, гаворыць рэзка, дакладна, на рэплікі рэагуе імгненна. Адраджэньне беларускай мовы, наданьне ёй статуса дзяржаўнасьці, захаваньне культурнай і гістарычнай спадчыны нашых продкаў, працэс дэмакратызацыі грамадства — усё гэта актор-купалавец лічыць абавязковымі ўмовамі перабудовы на Беларусі.

● МАРАЧКІН Аляксей Антонавіч /н.1940 г., в. Новая Слабада Чэрыкаўскага раёну/.

У 1972 г. скончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут. З таго часу мастак уступіў на шлях змагара за разьвіцьцё беларускай культуры, мовы, за аднаўленьне гістарычнай памяці народа. Ён стварыў серыю карцін, прысьвечаных выдатным дзеячам Беларусі: Ф.Скарыне, Рагнедзе і Ізяславу, К.Каліноўскаму, І.Луцкевічу і многім іншым. Разам з аднадумцамі А.Марачкін вярнуў з нябыту імя і творчасьць Язэпа Драздовіча, мастака і філосафа I паловы XX стагоддзя.

А.Марачкін — на грамадскіх пачатках арганізатар усіх буйных рэспубліканскіх мастацкіх выставаў, прысьвечаных беларускай гісторыі. Галоўны мастак Мастацкага фонду БССР А.Марачкін стаў заснавальнікам вясновых "Выставаў аднаго дня" на Траецкім прадмесьці ў Мінску. І калі ў 1986 г. пад час правядзеньня такой выставы, справакаваныя апаратчыкамі гаркома камсамола "афганцы" жорстка разагналі школьнікаў, якія сьпявалі беларускія народныя песьні, А.Марачкін прыклаў усе намаганьні, каб вінаватыя былі знойдзеныя. Такога роду інцыдэнт быў не апошнім у жыцьці мастака. 30 кастрычніка А.Марачкін стаў у першых шэрагах тых, хто, нягледзячы на забарону, прыйшоў на мітынг-рэквіем "Дзяды". Шмат сіл аддае мастак рабоце камісіі грамадскасьці па кантролю за II лініяй Метрабуда ў гістарычнай частцы Мінска. А.Марачкін— сябра Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне".

● МАСЬЛЮК Валеры Васільевіч.

З інтэрв'ю "Чырвонай змене":

-- Якія асацыяцыі выклікае ў Вас слова "перабудова"?

-- Будоўля без праекта. Пры ўсёй павазе да будаўніцтва.

Неасьцярожнае выказваньне. Падумаць толькі -- уступіў у партыю таму, што веры ў магчымасьць яе адраджэньня. Нібыта яна выраджалася!.. Наогул, у жыцьці В.Масьлюка было шмат неасьцярожных учынкаў. Так у свой час ён паставіў забароненую п'есу Я.Купалы "Ту эйшыя" і нават ухітрыўся паказаць яе ў Мінску. А пастаноўка, між іншым, была сугучнай купалаўскаму артыкулу з гэтых "Навінаў". На XIX партканферэнцыі ён быў сярод той самай меншасьці, якая галасавала, каб газета "Правда" стала органам КПСС, а не ЦК. Дэлегат Сакалоў за гэта, трэба думаць, не галасаваў. Але самую вялікую неасьцярожнасьць В.Масьлюк сказаў аднойчы на паседжаньні "Талакі". Ён сказаў, што пакладзе на стол партбілет, калі перабудова будзе спыненая. Вось вам і будоўля без праекта.

● ХАДЫКА Юры Віктаравіч

Прывядзем дзьве цытаты:

"Я супраць увядзеньня прыватнай уласнасьці на зямлю і іншыя прыродныя рэсурсы, але за прадстаўленьне сельскагаспадарчых угодзьдзяў у бестэрміновую арэнду з правам перадачы ў спадчыну. Дзяржава мае права ўмешвацца ў гаспадарчую дзейнасьць толькі тады, калі гэтая дзейнасьць прыносіць грамадству шкоду."

"Час спыніць недарэчную антырэлігійную прапаганду і адкрыта прызнаць, што маральныя каштоўнасьці, якія прапаведуе царква, ёсьць найвялікшым скарбам чалавечай культуры, і яго нельга нічым замяніць."

Прыведзеныя цытаты, безумоўна, не адлюстроўваюць сэнс праграмы загадчыка лабараторыі інстытута фізікі АН БССР Ю.Хадыкі. Мы зьвяртаем на іх увагу для таго, каб даць адчуць маштаб мысьленьня кандыдата ў дэпутаты. Фізік па сьпецыяльнасьці, Юры Віктаравіч на працягу 15 гадоў займаўся вывучэньнем помнікаў старажытнага мастацтва, зборам экспанатаў і арганізацыяй Музея старажытнабеларускай культуры. Мае працы па гісторыі беларускага мастацтва.

Па даручэньні Аргкамітэту намур падрыхтавалі: А.Суша, А.Радкевіч і інш.